

Krúdy Gyula új könyve

(*Szindbád ifjúsága*)

Szindbádnak, a hajósnak a halántékán már csomóba vegyült az ősz haj, amely alatt – egy finom fotografálókészülék: a legnagyobb drága emlékeket is megrögzítő agy egy napon mély és kissé keserű ábrándozásában előhívja a sok-sok pillanat-fölvételt. Behavazott vidékeken átröpülő szánok csilinge ve szállanak elő, a fölporzó hó apró lábnyomokra hull vissza, pici alföldi falu ivójában élveteg és örökkön éhes papok hájas hasukat az asztalnak döntik, és ifjú szüzekkel kacérkodnak a máriásjátzma fölött. Majd a hóhullásba szemérmesen kifárad a provincvalcer a deszkapadlójú tánciskolából, ahol a gimnáziumi igazgató: Ferenc pap düllelt szemekkel élvezi a kezdő lányok rosszul szabott cipellőbe bújít, de apró lábainak esetlenül kecses vetődéseit, és a középben álló létrán föl- és lekúszó nők meztelenül kicsillanó combjaira pislant mély áhítattal.

Szindbád, a nyitott szemű hajós visszahajózik az ifjúság ezer-egyéjszakájába, és minden virradattal máshol köt ki, minden nap más-más szálló szobájában hál meg és ébred, térdig olajban bámuló dámák közt. Megfogja, megmarkolja a múlt ködét, megrázza, és langyos nyári esők melankóliájában hullanak elő az események gyöngyszemei. És a krakkói alkonyati utca újra üdvözli őt, a kopott falakon félkörben ott pihennek a fotográfus kirakatában a régi lányokból nőtt asszonyok, szétterített legyezővel fáradt fejük mögött, vagy kasírozott tengeri tájjal a háttérben is szomorú-kedves pantomimia veszi kezdetét a régi utcán, a régi ismerősök közt. A múlt ködét, ezt a szállóigévé lett, mindenkinek legzártabb fogalmát egy-egy varázsigével fölpattantja Krúdy Gyula, a mindenféle

tengereken evezett hajós. A rakétákként szétmállott szerelmek és könnyek múltjának pozitív vizeit tiszta, negatív zsilipekhez tereli, s ott még egyszer leborul a csillámló áradat fölé, és áhítatos tisztelettel megérinti azt már fáradt, de meleg ajka szélével. Még egyszer, talán utoljára, így csókolja meg szende tisztasággal élete tovasodródott nőinek emlékeit, a pártában maradt Zathureczky-aggszüzeket, a vidéki zsidóboltos bolondul rajongó leányát és azt a fiatal nőt, akivel éjnek évadján vasúton szökött, és akit reggel érintetlenül küldött haza. Egy mindenekfölött finom író, érzéseiben és emberiségében egyaránt tiszta és gondos, aki a vidéki színház öltözőjének deszkafalán át kigőzölgő, bódító női szagot éppolyan ártatlan tekintettel és ihletett elfogódással ragadja vissza a múltból, mint dédanyáinak keserű és halvány profilját.

Az író, ha nyitott szemekkel jár, egy életen át sokat és nagyokat alkothat. Ragyogó horizontokat világíthat be, a horizontok tetejéről sisteregve hullván a földre vissza, fölfedezetlen égitestként túlfűtött melegű fényében. De egy tikkadt és nehéz délután fakóra öregedett párna fölé dől a feje, elalszik és álmodik. Fölebred, és nem hiszi, hogy aludott, mert hogy nem a jövőndőt látta meg, hanem a múltat, de tisztábban, mint ahogy más embereknek látniok adatott, igazabban, mint ahogy történhetik velünk. Krúdy mágikus erővel álmodó ember és mágikus erővel alkotó mesélő.

Népszava 1912. február 4.